

דרוש ארבעה עשר

ענינו שיש למתק את הרע בטוב והוא מבחי' צדיק יסוד עולם מידת כ"ל ואמ"ת, וזה רמזו במצה הגלושה במים ומנחות הגלושה בפושרין. — ומעין גם במה שרמזו במצה עשירייה ולחם עוני. — ישא מדברותיו שלע"ל נשיג אחדות המידות ונברך על הכל הטוב והמטיב. — בן מזכיר את מה שאמר מרן הח"ס לב"ב היינו שבעת חבלי המשיח יהי' לנגד עינינו תמיד ימי צאתנו ממצרים לחיזוק האמונה.

מכתב

בעז"ה דרשה לשבת הגדול דהאי שתא תר"ו לפ"ק.

חמץ נוקש. אלא על שגם סברה במכרש"א יש ללדד לכיפך ולומר דאפי' אם מי פירות בלא מים לא הוה חמץ כלל שאינו בא אלא לידי סרחון מ"מ יש לומר עם מים כו' חמץ גמור, דכא דאינו בא אלא לידי סרחון היינו טעמא משום שאין מי בפירות נוסים להחמין עד שמאריך בחומלו כנראה מלשון כרמב"ם [נפיה מחומין] שכתב אפילו שכה כל היום אינו אלא סרחון, משמע מלשנו שצאמת אפשר להביאו לידי חימוץ ונפוח אלא שלריך לזה אורך זמן ואז כו' סרחון ונפסל מאכילה [ע"י שו"ת ח"ס חא"ה סי' קכ"ו] ובזה הוה מהיישב לי לשון אין מחמין ולא קאמר כמו גבי אורז ודוחן שאינו בא לידי חימוץ, דהיינו טעמא דעיקר בא להסביר בגם שצאמת בא לידי חימוץ אלא שאז הוה נפסל מאכילה א"כ למכ מגרע משאור דג"כ נפסל מאכילה, אלא שרש"י ז"ל הסביר לקמן בר"פ אלו עוברין אכא דקמדימי כש"ס חמץ נוקש לשיאור דר"מ ר"מ פירש"י ז"ל דנפסל מאכילה משום דלא נגמר חמולו, ולשיעור שאור ג"כ לא הכינע שאינו ראוי לחמץ בו עיסות אחרות — וכיינו דקאמר הכא מי פירות אינם מחמין פי' אינו ראוי לחמץ בו עיסות אחרות וכיון שאינו ראוי לחמץ בו ממילא לא הוה אלא נוקש ואינו חייב על חמולו כרת.

והנה כל זה דוקא כשנגמר חמולו דהיינו באריכות כזמן או כו' סרחון ואין חייבים עליו כרת מ"מ אפשר עם מים שממכר להחמין לא בא לידי סרחון כלל. אלא שצנ"ח גרסא שרש"י ז"ל לא נחית לסברה זו דכא רש"י ז"ל נדחק לפרש כא דאין לשון היינו משום דעכ"פ בא לידי נוקש, ולפי דברי כו' אפשר ליישב כשטעו דעכ"פ תחילה בחימוץ לא הוה סרחון א"כ אין לשון דר"ג לפחולת בחימוץ וכו' דקאמר ר"ל אין חייבין על חמולו כרת היינו על גמר בחימוץ שאז כבר בא לידי סרחון.

והנה מה דדחיק לרש"י ז"ל דס"ל ר"ל איירי בלא מים משום דפשיטא לי' עם מים כו' חמץ גמור מכה קושי' חוס' מחומץ האדומי דכו' שעורים שרוים ציין, ולא ס"ל לרש"י ז"ל הירוך החוס' דאיירי בשעורים שרוי' צמים תחילה אפי' איירי ציין בשערובת מים וש"מ דכו' חמץ גמור דאל"כ כו' נוקש ע"י הערובות. אלא שלעג"ד יש ליישב קושי' חוס' בלא"כ דלע"ד כא דמי פירות אין מחמין היינו שחמולו רע וטוב ויהא אי לא כו' מחמין, וסברה זו אסברה כר"ן ז"ל במס' ע"ז ציין לתוך גריסין שכל מה שכיב טוב ויהא מזלעדי חימוץ לא הוה אלא פנס, א"כ כל זה צעיסה שליושב צמי פירות משא"כ בחומץ האדומי שכן יפס לו לא הוה חימוץ הוה פנס, וכיח נלע"ד לומר דהיינו מאי דמרבין לחמץ דגן גמור ע"י הערובות ונוקש צעין פירות שע"י הערובות כו' חמץ דגן גמור שע"י הערובות משבח לי' ואי כו' צעיסה כו' לפנס כגון אלו דמשיב לכו במחני' דודאי בחימוץ צעלמו נקלש ונפגם אלא שע"י

פתיחה צ"ה השבוע לו את אכרן ואת צניו איתא אין לו אלא זיורו לדורות ר"ש. אומר ציורו לריך לזרז במקום שיש סכרון כוס. נלע"ד עפ"י דרושיו מהמבואר בסוגין, דר"ש קאי אסדר שלדעיל מני' דדרש זאת חורת. העולה היא העולה על מוקד דהיינו זאת חורת המתגלה העולה על רוחה היא העולה על מוקד שכל המתגלה נידון ב"ש אכא קאי ר"ש.

ובזה יתבאר ג"כ מאמר חז"ל במס' מנחות בסוגין שם דאמר ר' פרידא מלית תחיה מלית תחיה שהיה הלכ מכלן שכל המנחות נלושות בפושרין ומשמרן שלא יחמילו. ונלע"ד לפרש טעמו ונמוקו ויבאר להבן אי"כ עכ"פ יש להמשיך מאי דמיתא כש"ס המעשה דר' עזרא קאי אצבא והמבואר שם דאין לחשוב למעשה יתירכ מה שכוה בר אבבה, ובפרט אם כוה לאו בר אוריין אשא תכלא, מ"ט נקט דוקא אשא תכלא ולא לשון אכא.

הנה בסוגין אר"ל עיסה שגילוש ציין ושמן ודבש אין חייבין על חמולו כרת וכוכ ר"פ ור"כ ברדריי יתבי קמי דראב"ה ויתבי ראב"ה וקמהנמנס אמר לי' רבדריי לר"פ מ"ט דרש"ל אמר לי' דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעה ימים תאכל עליו מלוח כל מה שאדם יולא בו ידי מלח חייב על חמולו כרת ולא זו שאין אדם יולא בו ידי מלח אין חייבים על חמולו כרת. ודקדק צנ"ח ז"ל מ"ט לא נקט ליה קרא דפי' בא דקדים כל מחמול לא תאכלו בכל מושבותיכם האכלו מלוח, צאמת עיקר קושי' כל"ה על גמרא דלעיל מניח דגבי אורז ודוחן, דכא לא קשי' דכא עיקר ילפותא דליח מלחם עוני כוה ע"כ מיתא כאי קרא דכתיב צ"י לחם עוני. אמנס לע"ד גם אאורז ודוחן לק"מ, דבאמת צירושלמי להעורר במאי פליגי כני הגמי באורז ודוחן אי מחמין או לא וקאמר שדקו ומלאו שאינו מחמין ור"י בן נורי אעיקר המעשה פליג דקאמר בדקו ולא מלאו וכו' דוחק שיפלגו במילאות כזכ. וכנה כא ג"כ קשיא אמי פירות במאי פליגי אבוי ורבה אי מחמין או לא, וראיתי שיש ללדד בזה בכמה אנפין. דלכאורכ כלשון אינו מדוקדק אין חייבין על חמולו כרת משמע דעכ"פ אית צ"י חמון אלא דלא הוה חמץ גמור א"כ איך אמר ראב"ה סתם משום דכוה מי פירות ומי פירות אין מחמין. ומכאן הוה נראה לדקדק דר"ל מיירי צמי פירות עם מים ואז כו' חמץ קלוג וכטעם משום דמי פירות אין מחמין כלל וכמו שכתביר במכרש"א לקמן בהוס' ד"ה מי פירות דאי הוה אמרין מי פירות בלא מים מחמין עכ"פ אלא דלא הוה אלא נוקש שאין כה צמי פירות לגמור בחימוץ א"כ צמים כו' חמץ גמור, משא"כ דבלא מים אינו בא לידי חימוץ כלל וע"כ שאין זה חימוץ אלא סרחון א"כ גם צמים לא הוה אלא נוקש דעכ"פ סרחון זה לא עבר ע"י המים. א"כ כלשון מדוקדק כיוצא אין חייבין על חמולו כרת ואיירי צמי פירות עם מים, ועל זה קאמר ראב"ה כפעם משום דמי פירות לחודוכי אין מחמין כלל ממילא לא הוה ע"י מים כ"א

כלל, וכמו כן כיוני טעמא דאורז ודוסן כיון שאין דרכו צחימות
 אדרבא כחימות פוגמו לא כוכ חמץ כלל, לא מטעם נוחן סעס
 לפגם או לשבט דא"כ כוכ להשי"ם לתלות זכ צפלוהא דנותן
 טעם לפגם, אלא עיקר היסוד הוא הכקש חמץ למלך ומלך
 לחמץ — ובה דקאמר ראבי"א דרדקי כיוני טעמא דר"ל, לא
 נאיד מכבדקש, אלא אדרבא חיזק את הכקש דלא הקשי מכמסכו
 וגמטו, דבאמת הא דלא מקשינן כקש זה כיוני משום דאין
 לכשויהם בכולו אלא בדבר שבסדר נוסב לדמותם, כוכ כחורב
 אמר לא חאכל חמץ וכל מהמלה לא תאכלו מח כ"א כל מה
 שנתחמץ טעמו יב"י חסור באכילה א"כ עיסה שנהן צו חומץ
 ואכלו יב"י חייב, כשהא דאמר רחמנא שבעת ימים האכל מזה
 לחם עוני ידע"ה שחמץ שחמץ כחורב כיוני מה שפכו הוא מזה
 לחם עוני שדרך עניות הוא לאכול מצלעו חומץ זה, ומזה למד
 הכיפך מה שאינו יולאין צו ידי מלך מטעם שהוא אינו לסם
 עוני ע"י בעדר חימומו אם גם נחמץ אין חייבים על חימומו.
 נמלא כהקש עם מי פירות אין מחמילין שייכי אכדרי, דמי פירות
 מסריחין לחוד לא סגי, פ"י שפוגם ציין שמן ודבש דמגיל למעט
 סימון זה, אלא מכיון דגלי לן אוריותא כחימות הוא מה שבעדרו
 נקרא לחם עוני מובן ממילא שכיילוב ציין שמן ודבש כיון שאינם
 מחמילים לא כוכ בכלל חמץ דקרא כלל.

אמנם כל זה אם בעיקר הוא מי פירות אפי' בהערות מים
 קלה שבהם מחמלים אוחו לא כוכ חמץ, אמנם אם
 בעיקר נילוש צמים בגם שמערב צו מי פירות מ"מ כיון שביקר
 כלום נילוש צמים ויש להחימות לורך אליו ובעדרו לסם פניא
 אקרי ממילא כוכ חמץ גמור ויולאין צו ידי מלך בגם שהוא
 מחובל ומחוקן בכל מיני מחיקה אינו מפסידו מכיות מלך להם
 עוני שלא היסר כוונה כחורב לאכול במלך צעיות דא"כ כי
 מלך מן המובחר לאכלו כדראה בצביו וכל מה שפער לכוכיף
 עליו עניות טפי עדיף למלך, ולדברי יוסא דלא צאכ במלך לסם
 עוני אלא אשיפור חימות שחימות הכי' על זה כשיפור מה
 שבעדרו עניות מזה ידע"ה דחלוט ואשיש ועיגה דבש ושמן
 ודכווייהם לא כוכ דרך עניות. ולכן מה שכתב רמב"ם [בפ"ו
 מהסדר] דדוקא משקין אלו ולא זולת, לא מדרך נבואה אלא
 מדרך סכמתו כתב כן שידע שאין אלו לורך בצמוט משא"כ
 שארי משקין. וכנה מה שכתב בראש"ד דמותר לטעם מלה מלך
 בשמן ודבש ולא כוכ מלך עשירי צב, [פי' פרי"ם סי' תרי"ב
 סק"ו] ודאי סדרה יסר הוא אם גם אפשר שיאכלו עם דבש
 ברב עד שלא יב"י לורך להחימות צו מ"מ אכן אטיקר לסם דין
 דכיוני צעש שלוש לא יתמלכ ויפסח באופן זה שבעדר חמול
 לא יקרא לכ שם לסם ואין הפסד אם הוא יאכלו אח"כ דבש כיון
 שפ"פ עיקר כלום נעש באופן שבעדר חמול מפני אזהר
 ובעדש שאוכל אח"כ עם המלך אינו מעיקר כלום שכיון שכלום
 נגמר צעיות בגם שאוכלו עכשיו באופן שלא כיכ לורך להחימות
 צו. אמנם כל זה הינה אם אין לכלום לורך לשמן וכבר נגמר
 כלום מצלי שיתן צו שמן, אלא שהוא אכלו עכשיו עם שמן ודבש,
 משא"כ חלת הודש שבתורב אמר כך מעשה לסם כחול לחה צו
 שמן ואי אפשר זולתו א"כ אין מעשה כלום נגמר עד שנותן צו
 שמן ואדעת זה מחוייב ללוש חלות הודש א"כ אי לאו דכוכ
 שמן מעט לא כוכ לסם עוני דע"י רוב בשמן לא כיכ לורך
 להחימות ולא נקרא עוני בעדרו.

מענה אומר אני לפ"י דיש כאן חלוקי דינים, מי פירות בלא
 מים כלל אינם מחמילים כלל פירוש אין חמול
 מחמץ דאזכר רחמנא עלכ דאפי' אי מחמץ לא כוכ אלא סרחון,
 וכן אורז ודוחן ולא כוכ אפי' אזכרה, ואם נלוש צמים אם
 במים עיקר כלשכ באופן שחימות שבו סימון מוביל ללרכו
 ובעדרו

שע"י בהערות נחשב וכוכ ראוי לאכילה כיון שדרכו בכך
 אלא שיש לו סרחון שהוא ע"י הערבות, ובזה פליגי לקמן
 דרי' אמר רב ס"ל נוקש מכ"ש חמץ גמור ע"י הערבות פי'
 דכוכ ג"כ נוקש ולא עוד שהוא בהערות מ"מ הא כי
 דרכו, ור"ג ס"ל לכיפך ע"י הערבות בגם שיש לו טעם לשבט
 וכך דרכו מ"מ הא כוכ חמץ צעמו נוקש ע"י הערבות
 ומכ"ש כשנוקש צטין — ופליגי בסדר זה אי הא דמשנים
 ע"י דבר אחר כוכ שבה להדר בנוקש לאיסורו למחשבי לחמץ
 מעליהא או לא דאנו אטיקר חימומו דין כשכח צפני עצמו
 אי כוכ שבה או פגם וכיון דעכ"פ כשיכ"י צפני עצמו הוא
 פגום אפ"י דע"י הערבות כוכ לשבט מ"מ לא שבי"י ל"י אלא
 כנוקש ע"י הערבות וכוכ חרתי לריעותא דכוכ נוקש וע"י
 הערבות ומכ"ש נוקש בלא הערבות או הערבות בלא נוקש,
 ואידך ס"ל כיון דעכ"פ עכשיו הוא לשבט א"כ אין לשבט כ"א
 לסד רעותא שהוא ע"י הערבות ומכ"ש שהוא פגם אין לשבט
 דהא עכשיו אינו פגום ואין ללמוד ממנו צמכ"כ כשנוקש
 צטין כיון שנוקש צטין פגום וע"י הערבות אינו פגום, אלא
 איפכא ס"ל מנוקש צטין יש ללמוד מכ"ש חמץ דגן גמור ע"י
 הערבות דנוקש צטין כרי טעמו פגום מכ"ש ע"י הערבות
 עכ"פ טעמו לשבט כמו שהוא עכשיו — ובסדר זה פליגי חרי
 לשני אליבי דר"ל בצוגי' דנותן טעם לפגם צמכ"י ע"י אין
 אומדן אין צו מלך אין צו חבלין יש צו מלך יש צו חבלין,
 דלישנא קמא פירוש לחומרא אי פוגם ע"י דבר אחר לא מלך
 באיסור שבו בגם דעכ"פ עכשיו הוא פגום לא קרינן ל"י
 נוסלי' כיון דעכ"פ צעמו אינו פגום, וללישנא בתרא הוא להפך
 לקולא בגם שפגם ע"י דבר אחר מ"מ עכ"פ עכשיו הוא פגום,
 כ"י פליגי להפך לענין השבה בכותה בצבלי וכדומה חומץ
 באדומי ושכר כמדי שחמץ צו צעמומו נפגם אלא שע"י
 בהערות כוכ לשבט, ר"י אמר רב ס"ל כלישנא בתרא דר"ל
 דכיון שהוא פגום ע"י בהערות כוכ לכח נוסלי' להקל, א"כ
 ככ"ד להפך כיון שע"י בהערות משבה ל"י בגם שבעמו פגום
 נוהן טעם לשבה מקרי להחמיר לאסור, ור"ג ס"ל כלישנא
 קמא דר"ל שאין פגם ע"י דבר אחר משוי ל"י פגום להקל
 א"כ כ"כ להפך אין השבה מה שמשבה ע"י דבר אחר משוי
 ל"י לשבה כיון שעכ"פ צעמו הוא פגום, ע"כ ר"י אמר רב
 יליף צמכ"ש מנוקש צעמו חמץ דגן גמור ע"י הערבות דכוכ
 ע"י הערבות לשבה, ולהפך אין ללמוד נוקש מכ"ש מהערות,
 דנאמר דוקא הערבות דכוכ עכ"פ עכשיו לשבה ולא כוכ אלא
 חדא לריעותא דכוכ ע"י הערבות וטוב מנוקש, ור"ג פליגי
 ס"ל להפך מהערות ללמוד נוקש צמכ"ש דמכ"ש הערבות מכ"ש
 נוקש דבהערות גרע טפי דלא אולי' צהר השתא כלישנא
 קמא דר"ל וכנ"ל. עכ"פ כיוצא לנו דחמץ דגן ע"י הערבות
 כיוני שע"י בהערות הוא דגן גמור פירוש לשבה וכיון שכן
 צמוץ באדומי כיון שע"י בהערות עכ"פ הוא לשבה וחומץ
 זה דרכו בכך לא מקרי נוקש ע"י הערבות. ומיושב קוש"י
 חוס'. מ"מ נ"ל באי דנאיד חוס' מסדר זה כיוני משום דס"ל
 הא דאמרי' חמץ דגן גמור ע"י הערבות כיכ שפכ"פ בחמץ
 צעמומו כיכ מעיקרא לשבה בגם שצחך במאכל נפגם ואינו
 חזי צעמומו כ"א ע"י בהערות, משא"כ אי אמרי' מי פירות
 עם מים אינם מחמילים כ"א לפגם א"כ מעולם לא כיכ כאן
 חמץ דגן גמור. וזה נ"ל דאיק המכריש"א ז"ל צלשונו דמעולם
 לא יצא חמץ דגן גמור.

עכ"פ הא סבירא לי מילתא צטעמא הא דמי פירות אין
 מחמילין כיוני שאין החימות יפס לעובר כנילוש צמי
 פירות ובהחימות רע לו ופוגם טעמו וכיכ יפס ונוח לו שלא להסמינו

ובעדרו עווי חייב על חמולו כרת, ואי כוח המי פירות עוקר
אלא שנחמיר בו קלת מים בלשון שאפי' ע"י המים ממחר
לחמץ מ"מ אין בחמץ זה איסור כלל מטעם הכקש שאין זה
חמץ שזכיר רחמנא עליו, אמנם כל זה אם המים נחמיר
בכיון קודם שגא ללוג משא"כ אם הוא נוחן מים בשעת ליש
אי"כ יש לחוש שיש מקום שמגיעים שם המים בלי תערובת
יון ונחמץ ממנו ואותו המעט חוסר אח"כ תערובתו ומזה
איידי ר"ל דקאמר אין חייבים על חמולו כרת דלא כוח אל
חמץ דגן גמור ע"י תערובות, או נאמר דכאן אין חייבי עליו
כרת לאו דוקא. ובה דאמר לקמן תשרף מיד ביינו ע"כ או
שנאמר דפליגי אעיקרא דדינא וס"ל מי פירות בלא מים ג"כ
מחמלים, פירוש אחימוץ כזה ג"כ חייב הכורה, או דנאמר
דאיידי צעיסך שעיקר מים אלף שמערב עמכם וין עמן ורש
וזכ גורם למחר החימוץ וכחימוץ אסור שכרי פיקרו מים שזרך
לחסימוץ בו וא"ל לשמרו מפני שכמי פירות ממחרין לחסימוץ
ומינ ר"ע פליג וס"ל דאפשר לשמרו. [יותר לא מלאהי מחי'
בסוגי זו משנה בגי' ועי' לקמן בתלך ב' אי"כ].

1234567

במדרש ילקוט ירמיה קפ"טל ל"ג רמז ש"א אם לא ברית
יומם ולילה, אתה מולא בשבת והמילך מדיינים
זה עם זה בשבת אומר אני גדולה ממך שבי שבת כי מכל
מלאכת עולמו, והמילך אומר אני גדולה שאלמלא אני לא
נברא בעולם שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה משל לשתי
מטרות וכו' כך ממך שאנו יודעים שהמילך דוחק את השבת
אנו יודעים שהמילך גדולה מהשבת.

יתבאר עפ"י הכתוב אללי במקום אחר שברית מילך
בנקראת צפי המקובלים לדיק יסודי עולם מידת
כ"ל וכן קראוהו אר"ץ. וידוע שהמילך נקראת חו"ס או ברית
שכענין מורכ על מעלת הארץ, ראונו האדם שוכן הארץ אשר
צמצורו נבראו בשמים וכל נבאם. ועל זה כתוב [משלי ג']
ה' בחכמה יסד ארץ כוונ שמים בחבונה. שהארץ היא החכמה
ובשמים ההבונה שלא נברא אלא בשביל הארץ כמבין דבר מתוך
דבר וכן זה — וכתוב [דברים ל'] לא בשמים היא לאמר מי
יעלה לנו השמים ר"ת מילך לכורית כי יש כח ביד האדם
לכפך עוריו לאוריו לכפך כחומר חותם למחך הרע ולהפכו
לטוב, וברית קודש יוכיח שהוא במקום תגבורת הארץ החומרי,
לכרואת כי יתרון ארץ ככ"ל היא וכי יוסף הלדיק יסודי עולם
כי הוא מושל ככ"ל ארץ מלרים ערות הארץ ונקראת מלרים
שכיה מלריות לקדושה ופירש בו אאמ"י מאור הגולה מהרמ"ס
ז"ל שהוא כמו הברית שאם ירלך האדם יתקדש בו קדושה
עליונה שאין למעלה סיומנה ובכחותו הרי הוא מטמא עצמו זה
ואם יזכר ויתקדש הרי הוא מעולה בקדושת ארץ עליונה
[עי' דרשות ח"ס ח"צ דף רע"ב ע"א], וגדולה מהשבת שמורה
על שציחת הנפש צעור"כ בשמים ממעל שאין שם שטן ויזכר"ט,
וצאמת גדולה המילה שמורה על המכפך רע לטוב וחול לקודש
ומולא יקר מזולל, ועל דרך זה היה גלות מלרים כדרך הנשמה
היורדת להגוף ונקראת גרה בגוף שאין כאן נקומה מ"מ היא
לכלאחיה שלא תאכל נכמא דכסופא ואם יזכר הגוף יהי
לטובתו ולטובת הנשמה, ע"ד שאמרו ז"ל [פסחים פ"ז:]
לא גלו ישראל אלא להוסיף עליהם גרים. שנאמת ישראל עם
ה' אלה הם לכל עולם כנשמה לגוף וכאומות בכללם כגוף
לכנשמה, וכיח החכלית כנרנל לתקן חטא עץ הדעה טורר
שכיה מבוחר אללי במקום אחר שבלשון דעת זה יש בו שני
ענינים הידיעה בפשיטה ולשון חיבור מלשון וידע אדם את
חוכה, הוא החכמה הנפלאה לחצר ולמחך הרע לעוב כי זה

תכלית הצריאכ ולכן דרשו [ב"ר פ"ט] וירא כי את כל אשר עשה
וכנה טוב מאד זה ילך הרע שמביא את האדם לחיי עו"כ
אם יזכר להפכו לטוב. וכבר אמרתי לכם (*) שזה האדם לבדו
נשגב ונעלה במעלה זו יותר מכל מלאכי מעלה שאין לכם כ"א
לז' א' ורגליכם רגל ישרה, ובאדם הזה לו לבד לדומה להעלות
לכפוך הרע לטוב ע"ד יולר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא
את הכל שעושה שלום בין האור ובין החושך והוא בורא את
הכל, ובאופן זה תכלית הצריאכ בכלל שרע נמחק בכוונ
עד שכולו טוב, ומידה זו בשלמותה נקראת אמת שכיה מידת
יעקב איש הם יושב אהלים חרין בעור"י ועור"כ ע"ד וזכר
לשתי שולמות, וממנו נמשך מדה ביסוד שנקראת כל שכיה
ברכת יעקב אבינו ע"ה וכן הנמשך ממנו סיומא דגופא יוסף
הלדיק ועליו נאמר ברכות אביך גברו על ברכות יירי תצאכה
לראש יוסף ולקדקוד נזיר אחיו. וכבר אמרתי לכם שנסיון
העושה הוא שנהגה צד יוסף הלדיק וביינו כך שכך מידתו
לאחורו כחצל בתרין ולכלל את הכל ולעשות שלום ביניהם ע"ד
דכתיב [תהלים קי"ג] כון ועושה בציתו ולדקתו עומדת לעד
נמשך אמת דכתיב למעלה ממנו גבור בארץ יוכיח זרעו ודור
ישרים יבורך — כיונא מכל בלן שכך הוא חפץ הצריאכ
בתחומים שיש לכם צמצע מלחמה גדולה ועליכם לנח מלחמה
לכפך הרע לטוב, וזו היא רמז המצה הגלושה במים שצמצע
לחסימוץ אלא שהאדם צריחתו מהעסק צד ועצל החימוץ
ומעכבו שלא יבוא לידי חימוץ כלל, וכל בגדול מחצרו ילדו גדול
ממנו אלא שלעומת זה יש לו זריזות יתירה להגלל מידו, לזה
מרמז המנחות שגלושות בפושרין כמנוכרים לחסימוץ אלא
שהגלים זריזים הם.

הנה אם כן הוא באמת ובהמים, יש לפתוח בגנות ולכיים
בשגת מהחילב עובדי עבודת זרע היו אבותינו תרם אבי
אברהם היה ע"י וצדק נשגב מעלת אברהם ממעלת יצחק שהיה
בוליא יקר מזולל ויצחק הוא יקר מיקר ואינו רבונה כ"ה. וביינו
שעש הקב"ה שילא גם פסולת ישמעאל מאברהם ועשו מילחם
לכגדיל זכותן של יצחק ויעקב שלא תאמר כלום רבונה שלדיק
יוליד לדיק וכמעט נמנע הפכו, לכרואת הפכו, נולד ישמעאל ועשו
לכורות שלדיקים אלו מנחיתם בטובת צמור דרדכי כ' כמ"ש
ז"ל [ילקוט בחקותי] אברהם כדי לעצמו יצחק כדי לעצמו ואין א'
מכם לריך לאברהם פי' שלא באו מכה אבותם, אלא מעצמם
צמור בטוב הכוא במקום שכיח אפשר לכם לאחור צמור כמו
אחיכם ישמעאל ועשו. עכ"פ כך הוא מצחיכ זו שכארכנו יש
מעלה יתירה להעוב כיונא מכרע וכיקר מהזולל, מכטוב הנמשך
מכטוב ממנו, ע"ד דכתיב [ש"ש א'] שחורכ אני ונאור שחורכ
אני צמור ונאור באברהם.

והנה ר' פרידא דקאמר מנין שכל המנחות נלשות בפושרין
ואמר מלך הכי' החייב תחיי' שחכ"י מלך, שכך היא
המידה במעלות הלדיקים לכפך הרע לעוב ולהוליא חיקר מהזולל.
וכיינו דקאמר אי בר אוריין ובר אבהן יאה ויאה פי' אין רבונה
כ"כ צמח שכוא טוב צד אוריין שאינו ממדת שחורכ ונאור אלא
יאה ויאה ורבונה לבן לדיקים כאלו שכוא צד אוריין, ואי בר
אבהן ולא בר אוריין אישא תיכליה. דהמור ז"ל [לדריס פ"א].
מפני מה בני ח"ס אינן ח"ס מפני שמהגאים על הלצור, וכנה
באמת כמח וכמה ח"ס שכיו צניכס ח"ס, אלא מי שאינו ח"ס
מבני ח"ס ש"מ שכוא גאותן ומפני שיש לחוש שיחגא על הלצור

(*) לעיל בדרוש החמישי גם כן משנה "ת"ר" לפ"ק ע"ש בריש הדרוש

חורח העולם כל בעוסק בתורת עולם כאלו בקריב עולם. וחז"ל [מגילת י"ד:] דרשו על הפסוק לא תחיה לך זאת לפוקס זאת לא יכ"ל לך לפוקס אבל אחרת זו בת שבע, אי"ל י"ל כי"ל זאת למעט ע"ד תורה אינה צירופה כי אדרבה בני ת"ח אינם ת"ח, וכי"נו זאת תורת העולם ולא אחרת שכתובת אינה צירופה, וכטעם היא העולם על מוקד שכל בעתה"ג יודון צאש ר"ל.

והנה במה שכתבנו, שמידה זו נקראה אמית כיו"נו מידה כל הכלל מן הקצות אל הנקודות באמצעות ולא שם קורטוב ע"ד עושה שלום במרומיו כלול מאש ומים, ע"י בספר הצביר אם צא באש מולא באש משמאלו ואם צא במים מולא מים צימינו נמלא הכל שלם וכי"נו מידה יעקב איש היס דתרגום תמים שלי. וכי"נו ויבוא יעקב של"ם, וכי"נו תחן אמית ליעקב.

ובזה תבין מה שאמרו ז"ל צ"י ערבי פסחים ק"ח ע"ה כשאמר מלאך בצריאל לשר הצד שר"ל לירד לכ"ל חנייה מישאל ועזרי' מכבשן האש אמר אין גבורה של הקצ"ח ככך שאתה שר הצד וכלל יודעים שכמים מכבין האש אלא אני שר של אש ארד ואקריב מצפנים ואקדיה מבחין ואעשה גם בתוך גם אמר לו הקצ"ח ית"ש רד באוהב שפך פתח בצריאל ואמר ואמת ה' לעולם — בין הצין דברי חז"ל וחידושים במה שאמרו אקריב מצפנים ואקדיה מבחין ע"ד אחס חשבהם לרעב ואלקים חשב לטובה, כ"כ ה' ה' שר הצד יורד ומקריב האש ומכבד וז"ל נראה לפני הצדיות איך שבהם כולך וכ"כ גם שכיב גם נפלא, כל זאת נפלא יותר שכל ראו כהפך שבהם כלך וגבר אולי נחצר עוד יותר מדרך כטעם עד שבעומדים חשבו ש' שלה אש מן השמים לכרע לכס ס"ו, ושוב ראו כי היו מוללים מאש הגדול כזאת ראו וידעו וכבירו כי רק לעיניהם נראה כאלו מידה הדין היחב מחוהם עליכם, אבל באמת הפנימיות כי כולו חסדי ה' עליכם ואולי כי גם לנסיון לחנייה מישאל ועזרי' שיתאשו מן הכס וכלל זאת ישמחו במסירת נפשם אל ה' כי אמרו ז"ל [צ"ר ס"פ ר"ו] שירדו ע"ד שיעשה להם גם אי"ל מחסדי ה' לכרצות שחרם שנתנם צביר הנסיון להרצות האש שיתאשו מן הכס לכוסף להם שר ע"ד כל יסורי הצדיקים לטוב להם באמת, ולעמוד אי"ל כשיכ"ל השם שלם אי"ל אז יכ"ל כשנזכר לכיות חלקו עם כצוטחים צ"י באמת אז נצרך על הכל כטוב וכמטיב כי נזכר לראות את מלכנו ולדעת את דרכיו יתצדק ויתעלה לצביו וצ"ו צעזכ"י איך כלל טוב ומטיב צלי תערוצות רע כלל ציוס ככוא יהיה ה' אחד ושמו א' פ"י ש"י מונן כיטב לכמקבלים שכל המידות כולם אחדות גמור צלי פרוך כלל, לא כמו שהוא בצ"ח צגלוהינו שאין המקבלים משיגים אחדות במידות ועל זכ צפ"ח ובאמ"ת נעדרת ולעתיד אי"ל יתוקן באמת. על זכ אנו מתפללים יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשינו בישועתך באמת. ואמר ישמח לבנו ותגל נפשינו ומקדים עינינו ע"ד שפרשתי ישמחו בשמים ותגל הארץ וע"ד שצארחי שויתי ה' לנגדי תמיד וגומר לכן שמח לצי ויגל כצדו כי"נו שלום ואמת שמים וארץ וכ"י נשמח עם הכוף *) וכ"כ בעין רואה וכלל חומד וכנפש מלפני צב"ח רח"ל בעין וחמדת כלל, אמנם לעתיד אי"ל יכ"ל מתוקן לטוב ע"י מידה באמת. וכי"נו יראו עינינו וישמח לבנו וכלל זאת חגל נפשינו בישועתך באמת שבהקצ"ח ית"ש יושע את באמת. וכי"נו באמור לליו"ן צריח קודש מליך חלקך, ומכ"י

(*) עין לעיל בדרוש החמישי בד"ה ובין תבין וכו' דף ט' סוף עמוד ב, ולקמן בדרוש ארבעים וחמשה לש"ש, שם מפורש.

לא זכר להיות ת"ח. וכ"כ אמרו במדרש פ' בשבוע כל המתגאה יודון צאש, פ"כ אמר איש היכלי שיון שהוא צד אצ"ל ולאו צד אוריין ש"מ דכוא מתגאה פ"כ יודון צאש.

ונבוא אל ביאור הפרש, זאת תורה העולם וגו'. כ"כ דרשו ז"ל *) ככ"כ צירופה ומלכות צירופה אבל אין תורה צירופה, זאת תורה העולם שצחורת העולם אינה ירופה כי"נו זאת ולא אחרת שאינו צטוחים ש"כיו צניחם אחרים כמותם, וכטעם לזכ מפני שיש לפ"ש שיתגלו על הליצור, וכי"נו היא העולם על מוקד שכל בעתה"ג יודון צאש — עכ"פ משך הפסוק לזכ"ר את הכמים צני אצ"ל שלא יתגלו ולא ירבו. אמנם לר"ך לכתובין מה ראתה כתובת לזכ"ר את הכמים אצ"כר יתיר מכל ישראל. אמנם באמת כ"כ אמרו ז"ל [פסחים ק"ג:] ארבעה אין כדעת סובלתן וחד מהם הוא דל גבא. ובענין צ"כ ע"ד שאמר מרע"כ כסף וזהב שהרביח להם עשו לבצל [צרכות ל"ב.] גם שאין זכ בתללות שלימה וישמן יסורין ויבטע, אמנם הוא באומר לחולל אל תלטר אינו רק שקלקלה כאלטומכא אם אמנם אין זו נסמך שלימה שכל זאת הוא חולי כליך לרפואת מכ לי אם הסיבך זו או זו, אמנם אומרין כן באומר כיון שנועם חולי וסיבכה בקל לידע תרופתה שיקבל משק כהקאה וישוץ לאינהו כי לא נתקלקלו מוסדי גיפו וטבעו, משא"כ אם הוא חולי שדפון או קלקול כריאח רפואתו רפוק כי נכרסו מוסדי חייו וקשך לכמליה לו רפואת סעלה, כן כדרך כ"כ שאמר מרע"כ שס"ו לא נתקלקל אלל מוסדי אמונה אמנם רק רצוי בממון וכשרירות היא שגרמך להם, ורפואת למכהם כוהשין אותה וחוצטין אותה עד שנותנים את שמם שמן כטוב, ע"ד רלוינו לעשות רלויך ומי מעבד שאור שצעים [צרכות י"א.], וע"ד כרמזים ז"ל [צפ"ב מכל' גירושין] כופין אותו עד שיאמר ר"ל אני. אמנם העני שאין לו מכ שיצא לו שרירות כלל אם אמנם הוא אינו ממכר להחמין אמנם צרוץ הימים אשר לא יסבול נסיון בעוני וצשיכו זמן ימים כרצב אשר אין לו צכס ספך יתחמץ לצבו עד שהוא כופר לית דין ולית דיין וזכ הוא החמץ בגמור. וזכ נרמז צצחית מי פירות וזה צצחית מים, שכימי פירות כמכ מצה עשירה וחמולל אינו חמץ גמור שאינו מחמין את העיסה בעלם אלא שסמולו ממכר, אמנם לחם עוני כי"נו מים לחוד אם יחמין הוא חמץ גמור שכרי אין לו שום דבר אשר יאמר ששכריות כשיא. וכי"נו חומרת הדל באה ע"ד שרלתי כחוצ בספר מגדל עוז על מה שאמרו ז"ל פני הדור כפני הכלב כיון שאמרו אין בן דוד צא עד שיכל פרוטק מן הכיס (**), וכ"כ אמר הכורח שאין לכבדן חלק ונחלה עם ישראל שכן היא דרכה של תורה שאינה נקנת מתוך עושה א"כ כמכ לריכים יצ"ו יותר שלא יתגלו. וכי"נו דקאמר ר"ש ציוה לר"ך יצ"ו במקום שיש חסרון כיס.

אוצר החכמה
אה"ח 1234567

עכ"פ נחזור לכ"ל, עפ"י מה דליתא במדרש זאת תורה העולם היא העולם על מוקד על המצח כל הילכ דרשו חז"ל

באר מרים

(*) ע"י במס' יומא דף ע"ב ע"ב, ובש"ח ח"ס תא"ה ס"י י"ב ד"ה והיני ד"י רש"ם וכו'.

(**) ז"ל שם במדור עליית הברדות: פני הדור כפני כלב. שמעתי הלצה במה שתפס לו התנא לשון זה, כי ברורות הקדמונים שהיו עשירים לא היו תולין התוצאה בעוונת פני כלב אלא לפי שעשיר יענה עוונת, משא"כ בעקבות משיחא שא"א לומר כך כי אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הבית, ודל באה הוא דבר שאין הדעת סובלתו לפיכך בודאי לא יספא חוצפת רק מחמת שפני הדור כפני כלב כמ"ש והכלבים עזי נפש.

למלך על כל הארץ ציוס ככוא יכוי כי אי ושמא אי צב"א.
ויפה אמרו חז"ל [פסחים קי"ח]. כי כמזמור הזכ את ציו
 חבלי משיס דכיינו לא לנו כי לא לנו כי לשמך חן כבוד
 חיינו חבלי משיס אשר עליו אמר מי יסיכ משמיו וגו'. אמנם בכל
 זאת אנו לופים ליום בואו למען כבוד כי אשר על זה נאמר ונשגב כי
 לבדו ציוס ככוא—כעין נסיון הזכ כיכ צעת לאתיו מארץ מלרים
 אשר כיחכ מלוח כי עליו אל ילא איש מפחם ציתו וככחוב
 מעיד על כלעקס וכמסומכ הגדולכ אשר כיחכ צלילכ ככוא
 בארץ מלרים ועס כי אלה לא היו רשאים לילך לסוף לראות
 ולשמע מכ כרעש כגדול כשודדים באים עליכם, ושמעו קול,
 לאו מאתנו ועס כי אלה חזקו ועמדו באמונתם וזכות אמונכ זו
 כיכ לפחיד צ"צ בחבלי משיס לזכותיו ולבחון אותנו בנסיון זה,
 ועוד כדמיון נסיון זה על הים שראו את מלרים נסעו אסריכם
 וכבר היו סמוכים להם ואין דרך כטבע שום מקום להנלל מכס
 כך שמעתי מאמ"ו מצוה"ג, ואמר בפירוש שאומר ומסביר כן
 לשום על לב בני ביתו שלא נתיאש חיו בבואו חבלי המשיח
 מי יודע מה יהיה בימים ההם מנסיונות גדולות כאלה אשר יתחמץ
 לב האדם עליהם בראיתו כאלה וכאלה על כן ראוי לשום על לב
 ימי צאתינו מארץ מצרים *). וזכ י"ל ג"כ דאי לאו כאי קרא
 דרש מנ"י כל ימי חייך לכצ"י ימות המשיח כ"א דליומות המשיח
 לא נספר צינחת מלרים, דעיקר כסיפור כוא לספק באמונכ
 וללמדנו נסיון הזכ שלא נכשל לעתיד וחצלים יפלו בנעימים, ואמנם
 לימות המשיח כ"א אין לורך עוד לספר צינחת מלרים ק"מל
 שכסיפור עלמו כוא המלכ לכודות ולכלל לה, וככ מענין הזכ
 מכ שסידר בעל ככגדכ אפי' כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו
 יודעים את כפורכ מלכ עליו [מסר כסיוס, וחצל, ועי' בסוף
 דרוש כבא מזכ].

[אוצר החכמה]

כי מלך כי מלך כי ימלוך לעולם ועד פי באמת צפנמותו יח"ש
 גם משמיו כוא מלך וכבר מלך מעולם וימלוך וח"ו אין שינוי בו
 חלילה כי המלכות שלך היא לא כמו מלכות נשר ודם שהמלכות
 משותף מעס וכוא, אמנם כאן המלכות שלך היא ולעולמי עד
 חמלוך ככבוד ע"ד כשכ"מ ל"ו וע"ד יכוי ככוד כי לעולם ישמם כי
 צמעשו שיכיו צריותיו עושים נחם רוח ליוארס שכולם מקענס ועד
 גדולם ידעו את כי מלאכ הארץ דעכ כמים לים מכסים
 [ישעי' י"א] פי ע"ד שפרשתי יראת כי ראשית דעת [משלי א']
 לא כמו שכתפשים אשר השמן לנס מכבין ומכשכיל לבוחם
 לדעת את כי ולריכים לכוף צע"כ את לבס עד שיאמר רובכ
 אני לקבל את כדעכ למלא חלל לבו, אמנם לא כן כוא אלל
 כלדיקים ראשית כדעת יראת כי וכל לבו לא נעשכ מעיקרא
 ולא נקצו משכיות לבכ כ"א ע"מ לקבל את כדעת, ואינו מקבל
 שום דבר זולת כדעת, וכדעת עשכ חלל לבכו לנות שם וכיא
 כולמתו וממלאות את מקומכ, [עי' לעיל צריש דרוש שנים עשר]
 וכיינו כמים לים מכסים שמעיקרא לא כי הי"ס חיינו כחלל
 ככיור שכמים צחוכו כ"א ע"י המים שנקוו לשם כמו כן כדעת
 פותחת לב כלדיקים ולא דבר זולת לכן כדעת דבוק ככס
 וממלא את לבס ולא מעייר שום ריקות כלל שיכנס שם דבר
 זר ודעכ נפסדכ חלילה וחלילה. ועד"ז אנו מהפללים פתח לבו
 צחורתך ובמלוחך תרדוף נפשי, לא כמו אלו כמורדים כפותחים
 את לבס כדעות נפסדות וחכמות חילונות פלסופיא וככלים
 רבים אלא נפתח לבנו צחורת כי זכ כשער לה' לדיקים יבואו
 כלדיק מהעלכ ועושכ מסילות כלבכו לעלות אל כי ולדיקו של
 עולם ית"ש יבוא בו כשער הזכ כלכ כלדיק ע"ד ושכנתי
 צחוכס. עכ"פ כן יכוי צ"ב וכוא עולם כתיקון כגמור שלא יכוי
 מקום פנוי כלכ וככל כרמ"ח אברים שלא יתקדש ולא יכוי שום
 דבר בעולם אשר לא יכוי נמלך עליו מלכות שמים וכיכ כי

[א"ח"ח 1234567]

דרוש חמשה עשר

ידבר מעושר פנימי עושר בתורה ולפלפל בחכמה. — ויעיר על מדת אצ"ה להשגיח על פחותי
 ערך להרבות כבוד קונו ית"ש. — גם מקישור והתיחס ישראל בגולה לא"י ע"י קיום
 המצות ותורת ה'. — וילמוד שוב טעם על היתר חדש בחור"ל. — והסבר במצות סיפור יציאת
 מצרים ונסים נסתרים שבכל יום עמנו.

בעזה"ת שילית גל עיני ואביטה נפלאות מחורתיך. דרוש לשה"ג

דכרי קדשו, ואומר חלילה שיכיו כככנים לריכים זרוז שלא יזניסו
 עבודת כקדש עבודת כי מפני לכטוחם ונטייתם אסר כעושר
 כמדומכ מקניני עוכ"ז, אמנם יש עושר פנימי וכוא עושר
 כקניני עוכ"ז — וכוא מכ שקראו חז"ל [צ"צ קמ"ב:] עתיר
 נכסין עתיר פומצי עתיר נכסין צעל כלכות עתיר פומצי צעל
 כגדות. ואולי על כוונת כעושר כזכ נחכונו חז"ל [ויק"ר ל"ב]

באר מרים

(*) וכ"כ הח"ס בצוואתו: ואם ח"ו תתנסו בנסיון רעב וצמא ועוני ה'
 יצילכם עמדו בנסיון הלז. וכי בס' לב העיברי (הוא פירוש על צוואת הח"ס
 לבוב תרכ"ט) דף ד' ע"א: שרמז על מה שהיה רגיל לומר לתלמידיו הנאמנים
 שוב אם בימי חיי ח"ו לא יבוא הגואל צדק עכ"פ בדורידם הוא מצפה שיבוא,
 והיה רגיל לכפר לתלמידיו מדברי המדרש על מלחמת גוג ומגוג מהמצוקה
 ונסיון בימים אלה, ורק אלו יעמדו בנסיון החזקים באמונתם.

כאמרס

בפ' כשצנע לו את אכרן וגו' זאת תורת העולם היא העולם
 על מוקדכ על כמזנכ כל חלילה וגו' ואש המזנכ חוקד
 צו. פירש"י ז"ל אין לו אלא לשון זרוז מיד ולדורות, אר"ש
 ציור לריך ככתוב לזרז צמקום שיש ח"כ — כבר אמרנו
 בעזכ"י כמכ פרושים קלה מכ ששמענו מאמ"ו מלוב"ג
 ז"ל וקלחם מכ שחננו כ"י צרחמיו. וכעת נ"ל בעזכ"י.
 ואקדים מכ שאמר אאמ"ר ז"ל זי"ע ככוונת רש"י, כי ככ
 כחורס את הדשן לא יוכל לכקטיר כקטרת שכיח מכוון ממס
 באותה כשעכ עמס, נמלא זכ לכאורכ חסרון כיס, ולפי שכו
 ימנע עלמו מחרותה כדשן שלא להכסיק מכקטיר כקטרת כמעשרת,
 פ"כ לריך ככתוב לזרוז (*) ולי כעני נראה בעזכ"י לכלבים

(*) ע"י בדרשות ח"ס ח"א דף קע"ח סוף ע"ב, ושם בחלק ב' דף רנ"ג

עמוד ג.